

Науковий вісник Львівського національного університету
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Scientific Messenger of Lviv National University
of Veterinary Medicine and Biotechnologies

ISSN 2519–268X print
ISSN 2518–1327 online

doi: 10.32718/nvlvet9125
<http://nvlvet.com.ua/>

UDC 631.11(477)

Eurointegration aspects of meat production in agricultural enterprises of Ukraine: problems and prospects

H.M. Mokrytska, R.M. Muniv, B.B. Batyk

Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv, Ukraine

Article info

Received 19.09.2018
Received in revised form
19.10.2018
Accepted 22.10.2018

Stepan Gzhytskyi National
University of Veterinary Medicine
and Biotechnologies Lviv,
Pekarskaya Str., 50, Lviv,
79010, Ukraine.
Tel.: +38-067-370-43-92
E-mail: muniv@ukr.net

Mokrytska, H.M., Muniv, R.M., & Batyk, B.B. (2018). Eurointegration aspects of meat production in agricultural enterprises of Ukraine: problems and prospects. Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies, 20(91), 119–127. doi: 10.32718/nvlvet9125

European integration processes have become an indispensable feature and direction of development of meat cattle breeding in Ukraine. To calculate the forecast value of gross production of livestock products, we have chosen a method based on the construction of mathematical statistical models. Forecast indicators of cattle livestock in agricultural enterprises of Ukraine are calculated by constructing a polynomial trend line, since the equation of this model has the highest correlation and determination coefficients (0.980051 and 0.9605 respectively), that is, it describes a number of dynamics most reliably. The polynomial trend model is described by the following equation: $y = 35.134x^2 - 1704.8x + 20748$. According to the results of calculations in 2025, the achievement of the cattle population is projected at 2.243.7 thousand heads. The dynamics of the pig population also reflects the polynomial trend model described by the following equation: $y = 19.638x^2 - 812.86x + 10803$, the correlation and determination coefficients of 0.885268 and 0.77837, respectively. In case of preservation of the current tendency, in 2025 the pig population in agricultural enterprises of Ukraine is expected to grow to 5011.2 thousand head, which is 38% more than in 2017. Based on the calculations (polynomial trend $y = 148.43x^2 - 2542.8x + 72000$, the coefficients of correlation and determination are 0.808084 and 0.653), we forecast that in 2025 in agricultural enterprises of Ukraine, the number of all species of poultry will reach 153019,1 thousand heads. This is 1.4 times more than in 2017. According to our calculations (polynomial trend $y = 3.013x^2 - 134.03x + 1489.4$, correlation coefficients and determination coefficients (0.95734 and 0.9165 respectively), the production of beef and veal in Ukraine in the coming years will gradually increase, despite decreasing volumes. Due to the use of modern technologies and increased production intensification, we predict that in 2025 agricultural enterprises of Ukraine will produce 606.8 tons of pork, which is 50.1% more than in 2017. However, paying attention to the projected volumes of pork production, it should be borne in mind that agrarian production in general and pig production in particular are oriented towards market demand, therefore, its efficiency depends on the competitiveness on the domestic and foreign markets. The increased demand for poultry meat stimulates an increase in its volumes on an industrial basis, first of all, the production of broilers, as speedy and high-yielding poultry. According to our calculations (polynomial trend $y = 2.1386x^2 - 19.579x + 144.8$, correlation coefficients and determination (0.985089 and 0.9704 respectively), using modern means of mechanization and automation of technological processes at low labor costs and facilities per unit of production, commodity producers will be able to produce in 2025 p. 2270,5 thousand. tons of poultry meat. In our opinion, the advantages of integrating meat poultry farming into the European Union are complicated by requirements and restrictions and create additional incentives for the development and improvement of production.

Key words: eurointegration, production prospects, livestock, meat, beef, pork, poultry.

Євроінтеграційні аспекти виробництва м'яса в сільськогосподарських підприємствах України: проблеми та перспективи

Г.М. Мокрицька, Р.М. Мінів, Б.Б. Батюк

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького,

м. Львів, Україна

Євроінтеграційні процеси стали невід'ємною ознакою та напрямком розвитку м'ясного тваринництва України. Для розрахунку прогнозного значення валового виробництва продукції тваринництва нами обрано методику, що базується на побудові математичних статистичних моделей. Прогнозні показники поголів'я великої рогатої худоби в сільськогосподарських підприємствах України розраховані шляхом побудови поліноміальної лінії тренду, оскільки рівняння цієї моделі має найбільші коефіцієнти кореляції і детермінації (0,980051 і 0,9605 відповідно), тобто, описує ряд динаміки найбільш достовірно. Поліноміальна трендова модель описується наступним рівнянням: $y = 35,134x^2 - 1704,8x + 20748$. За результатами розрахунків у 2025 р. прогнозується досягнення поголів'я ВРХ 2473,7 тис. голів. Динаміку поголів'я свиней також відображає поліноміальна трендова модель описується наступним рівнянням: $y = 19,638x^2 - 812,86x + 10803$, коефіцієнти кореляції і детермінації 0,885268 і 0,7837 відповідно. У разі збереження існуючої тенденції, у 2025 р. очікується, що поголів'я свиней в сільськогосподарських підприємствах України зросте до 5011,2 тис. гол., що на 38% більше, ніж у 2017 р. На основі проведених розрахунків (поліноміальний тренд $y = 148,43x^2 - 2542,8x + 72000$, коефіцієнти кореляції і детермінації 0,808084 і 0,653) ми прогнозуємо, що у 2025 р. в сільськогосподарських підприємствах України поголів'я всіх видів птиці досягне 153019,1 тис. голів. Це в 1,4 рази більше ніж у 2017 році. За нашими розрахунками (поліноміальний тренд $y = 3,013x^2 - 134,03x + 1489,4$, коефіцієнти кореляції і детермінації 0,95734 і 0,9165 відповідно) виробництво яловичини і телятини в Україні в найближчі роки буде поступово збільшуватися, незважаючи на зменшення обсягів забою тварин через необхідність відновлення поголів'я стада. За рахунок використання сучасних технологій та підвищення інтенсифікації виробництва ми прогнозуємо, що у 2025 р. в сільськогосподарських підприємствах України буде вироблено 606,8 тис. тонн свинини, що на 50,1% більше обсягів 2017 р. Проте, приділяючи увагу прогнозним обсягам виробництва свинини, слід враховувати, що аграрне виробництво в цілому і свинарство зокрема зорієнтовані на ринковий попит, тому його ефективність залежить від конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринках. Підвищений попит на м'ясо птиці стимулює нарощування його обсягів на промисловій основі, насамперед виробництва бройлерів, як скороспілої та високопродуктивної птиці. За нашими розрахунками (поліноміальний тренд $y = 2,1386x^2 - 19,579x + 144,8$, коефіцієнти кореляції і детермінації 0,985089 і 0,9704 відповідно) застосовуючи сучасні засоби механізації й автоматизації технологічних процесів при невеликих витратах праці і засобів з розрахунку на одиницю продукції товаровиробники зможуть виробити у 2025 р. 2270,5 тис. тонн м'яса птиці. Переваги інтеграції м'ясного птахівництва до Європейського Союзу, на нашу думку, переважають складні вимоги і обмеження та створюють додаткові стимули розвитку і удосконалення виробництва.

Ключові слова: євроінтеграція, перспективи виробництва, поголів'я, м'ясо, яловичина, свинина, м'ясо птиці.

Вступ

Адаптація вітчизняного українського аграрного сектора економіки до умов та вимог Європейського союзу є складним і суперечливим процесом. Внаслідок природних та економічних особливостей агропромислового комплексу, його тривалою внутрішньою і зовнішньою відірваністю від розвинутих європейських країн, суттєвих розбіжностей між Україною та ЄС у визначенні пріоритетів державної аграрної політики продовжуються наукові дискусії про доступні євроінтеграційні перспективи розвитку вітчизняного м'ясного тваринництва.

Євроінтеграційні процеси стали невід'ємною ознакою та напрямком розвитку м'ясного тваринництва України. Першочергового значення при цьому набула взаємообумовлена діяльність держави та сільськогосподарських підприємств, спрямована на забезпечення продовольчої безпеки та комплексний підхід при плануванні розвитку територій.

Розвиток інтеграції на європейському рівні є сучасною ознакою прогресивних змін у тваринництві. Європейські орієнтири надають підприємствам з виробництва м'яса відповідний вектор розвитку та відкривають нові можливості для відродження, створюють додаткові порівняльні переваги на агропродовольчому ринку в умовах глобалізації економіки.

Для успішного розв'язання завдань євроінтеграції підприємства України з виробництва м'яса мають достатньо передумов: багатий природно-ресурсний та експортний потенціал, вагомий людський капітал, поступово зростаючу інвестиційну привабливість, збережений уклад сільського життя та багатовікові традиції ведення бізнесу.

Ситуація на ринку продукції м'яса потребує удосконалення системи державної підтримки даної галу-

зі. Маючи багатий природно-ресурсний потенціал, Україна порівняно із зарубіжними країнами займає досить низькі позиції як за обсягами виробництва м'яса та продукції його переробки, так і за її рентабельністю. Тому, з метою розвитку вітчизняної галузі тваринництва необхідно не лише планувати обсяги виробництва м'яса та продуктів його переробки, а й розробити принципово нову модель стимулювання діяльності товаровиробників, яка передбачала б: спрощення процедури вивільнення земельних ділянок та отримання дозволів на будівництво тваринницьких комплексів; можливість мати доступну та надійну фінансово-кредитну підтримку.

Зміцненню конкурентоспроможності вітчизняної тваринницької продукції на європейських ринках перешкоджають такі чинники:

- низький рівень розвитку вітчизняної фінансово-кредитної системи, що проявляється у високій вартості банківських кредитів та позик, нерозвиненості в Україні сфери страхування кредитних та виробничих ризиків;

- нерозвиненість інфраструктури, що призводить до збільшення вартості виробництва, значних втрат продукції під час її транспортування та зберігання;

- недостатня гармонізація українських стандартів якості з міжнародними;

- низька капіталізація вітчизняних сільськогосподарських підприємств, яка обмежує їх можливості щодо залучення додаткових коштів для розвитку бізнесу;

- переважно низький рівень спеціалізації функціонуючих господарств – більшість вітчизняних сільськогосподарських підприємств виробляють 10–20 найменувань продукції;

- недостатня активність державної політики щодо підтримки сільськогосподарських підприємств;

- фактичне знищення кооперативних традицій (Haidutskyi, 2013).

Більшість підприємств України, які займаються тваринництвом, також не в змозі конкурувати з високоефективними, високотехнологічними фермерськими господарствами Європейського Союзу, які до того ж користуються виваженими і вивіреними часом програмами підтримки галузі.

Постановка завдання. На основі побудови математичних статистичних моделей розрахувати прогностичне значення валового виробництва м'яса в Україні з урахуванням обсягів виробництва впродовж останнього десятиліття та розробити стратегічні імперативи подальшого конкурентоспроможного розвитку м'ясного тваринництва в контексті вступу України до СОТ та створення зони вільної торгівлі між Україною та країнами Європейського Союзу.

Результати та їх обговорення

Будучи в Європі за потенціалом одним із найбільших виробників м'яса, Україна, однак, не задовольняє навіть своїх потреб у ньому. Негативні процеси вітчизняного м'ясопродуктового підкомплексу супроводжуються скороченням поголів'я тварин, зменшенням виробництва м'яса, підвищенням капіталоемкості й собівартості виробництва і зниженням рентабельності. Одночасно падіння купівельної спроможності населення та високі ціни призвели до скорочення попиту на більшість видів м'ясної продукції.

Такий стан м'ясопродуктового підкомплексу України потребує запровадження основних стратегічних заходів щодо поліпшення ситуації в галузі, основними завданнями яких є підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва, забезпечення споживачів і переробної промисловості високоякісною тваринницькою продукцією, дослідження стійкого розвитку галузі та зміцнення продовольчої безпеки країни.

Організаційні та економічні перетворення в Україні значним чином вплинули на стан і розвиток ринку м'яса в Україні внаслідок об'єктивних і суб'єктивних причин, що спричинили критичний стан справ у виробництві м'яса, слід відзначити певні недоліки в державному регулюванні галузі. Не завжди збалансована та не до кінця вивірена державна політика регулювання стала наслідком відсутності довгострокової послідовної державної політики щодо підтримки розвитку виробників м'яса

В сучасних умовах однією з головних проблем України є забезпечення м'ясом та м'ясопродуктами населення за рахунок власного виробництва, їх фізичної та економічної доступності для всіх верст населення у відповідності до раціональних норм споживання. З переходом до ринкових умов господарювання в Україні значно змінився рівень і структура споживання населенням м'яса та м'ясопродуктів. Серед головних чинників варто відзначити національні особливості харчування, географічне розташування, ґрунтово-кліматичні умови, віковий склад населення, організаційно-економічні чинники, що визначають

об'єми власного виробництва м'яса, близькість до споживача.

Для розрахунку прогностичного значення валового виробництва продукції тваринництва нами обрано методику, що базується на побудові математичних статистичних моделей. У випадку прогнозування валового виробництва, основою моделювання прогнозу є дані про валове виробництво протягом 1991–2017 років.

Прогностичні показники поголів'я великої рогатої худоби в сільськогосподарських підприємствах України розраховані шляхом побудови поліноміальної лінії тренду, оскільки рівняння цієї моделі має найбільші коефіцієнти кореляції і детермінації (0,980051 і 0,9605 відповідно), тобто, описує ряд динаміки найбільш достовірно. Поліноміальна трендова модель описується наступним рівнянням: $y = 35,134x^2 - 1704,8x + 20748$. За результатами розрахунків у 2025 р. прогнозується досягнення поголів'я ВРХ 2473,7 тис. гол. (рис. 1, табл. 3).

Негативний тренд скорочення чисельності поголів'я триває із 90-х років минулого століття, коли вирощування ВРХ на м'ясо стало не вигідним. Нестабільна політична та економічна ситуація призвели до того, що поголів'я стало різко скорочуватися. Основні причини це закриття програм державної підтримки та відсутність інвестицій (окупність галузі становить 10 років, а для України такі вкладення надто ризиковані). Поголів'я ВРХ недостатньо для насичення внутрішнього ринку яловичиною та телятиною, так на одного українця приходиться в середньому 55 кг м'яса на рік, з якого яловичина становить менше половини. Виробництво яловичини не може активно розвиватися за рахунок внутрішнього ринку, бо купівельна спроможність населення низька і люди вважають за краще купувати більш дешеве м'ясо птиці, а отже, для ефективного розвитку галузі потрібні серйозні інвестиційні вкладення.

Цей процес має, по-перше, економічне підґрунтя, тобто обумовлений нестабільною ціновою ситуацією, що виникла внаслідок:

- падіння попиту на м'ясу та молочну продукцію на внутрішньому ринку, що пов'язано із зниженням платоспроможності населення внаслідок економічної кризи;

- зменшення об'єму експорту, що пов'язано з низькою конкурентоспроможністю вітчизняної продукції скотарства, виготовленої з низькоякісної сировини.

По-друге – це низька економічна ефективність галузі, пов'язана з:

- використанням у виробництві застарілих екстенсивних технологій утримання, годівлі та відтворення;

- відсутністю високого рівня спеціалізації галузі на рівні господарюючих суб'єктів;

- відсутністю якісного наукового супроводу у справі удосконалення виробничих процесів;

- низьким рівнем підготовки фахівців з боку профільних навчальних закладів;

- недосконалою системою плеїнної справи та не ефективним механізмом її державної підтримки.

По-третє – демографічні причини. Це пояснюється загальним скороченням сільського населення, та ве-

ликими витратами на утриманням великої рогатої худоби. Також значний вплив мають низькі закупівельні ціни з боку переробних підприємств та відсутність стабільної кормової бази.

Вихід із кризового стану можливий лише за умов переходу на застосування сучасних ресурсощадливих технологій. Зокрема, проблему забезпечення населення яловичиною у більшості країн світу вирішують за рахунок нарощування у структурі стада великої рогатої худоби питої ваги тварин м'ясного напрямку продуктивності.

Динаміку поголів'я свиней також відображає поліноміальна трендова модель описується наступним рівнянням: $y = 19,638x^2 - 812,86x + 10803$, коефіцієнти кореляції і детермінації 0,885268 і 0,7837 відповідно. У разі збереження існуючої тенденції, у 2025 р. очікується, що поголів'я свиней в сільськогосподарських підприємствах України зросте до 5011,2 тис. гол., що на 38% більше, ніж у 2017 р. (рис. 2, табл. 3).

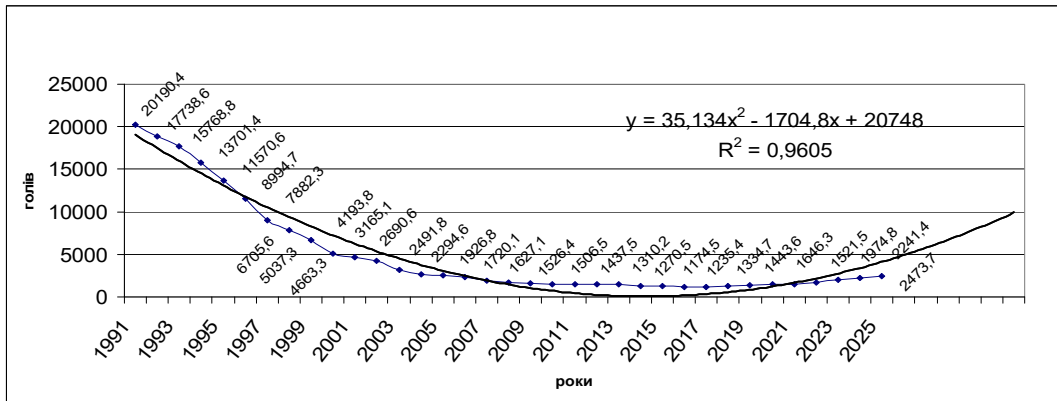

Рис. 1. Прогноз поголів'я ВРХ в сільськогосподарських підприємствах України, тис. голів з поліноміальною лінією тренду*

*Джерело: побудовано за даними (Stan tvarynnytstva v Ukraini u 2016 rotsi; Statystychnyi zbirnyk: Tvarynnytstvo Ukrainy za 2017 rik; Ostapchuk, 2018)

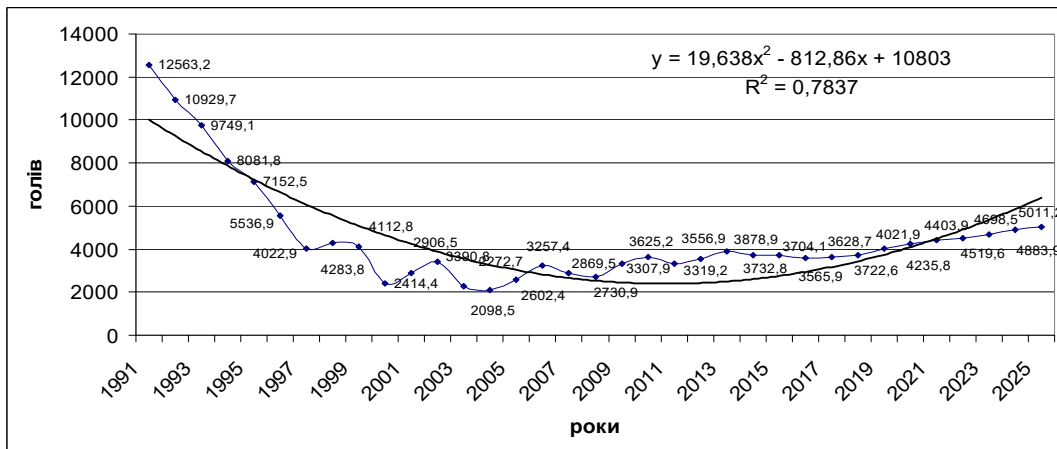

Рис. 2. Прогноз поголів'я свиней в сільськогосподарських підприємствах України, тис. голів з поліноміальною лінією тренду*

*Джерело: побудовано за даними (Stan tvarynnytstva v Ukraini u 2016 rotsi; Statystychnyi zbirnyk: Tvarynnytstvo Ukrainy za 2017 rik; Ostapchuk, 2018)

В Україні виробництвом свинини займаються в основному дві категорії товаровиробників: господарства населення і сільськогосподарські підприємства. При цьому в господарствах населення утримується більше 50% свиноголів'я від загальної кількості тварин.

До основних причин суттєвого скорочення поголів'я свиней в країні, на нашу думку, слід віднести: диспаритет цін на сільськогосподарську та промислову продукцію; зростання цін на корми; неспроможність більшості вітчизняних товаровиробників застосовувати новітні технології утримання та відгодівля

свиней; ліквідація спеціалізованих свинарських господарств; насичення вітчизняного ринку сировиною іноземного виробництва; скорочення обсягів державної підтримки.

В Україні спостерігається стрімкий розвиток галузі птахівництва, який полягає у збільшенні поголів'я птиці, обсягів виробництва м'яса та яєць, що можна пояснити у свою чергу зростанням попиту з боку населення та підприємств харчової промисловості у даному виді продукції через його відносну дешевизну порівняно з іншими видами м'яса. Галузь виявилася

найбільш мобільною при трансформаційних зрушеннях і змогла швидко адаптувати ся до умов ринку.

На основі проведених розрахунків (поліноміальний тренд $y = 148,43x^2 - 2542,8x + 72000$, коефіцієнти кореляції і детермінації 0,808084 і 0,653) ми прогно-

зуємо, що у 2025 р. в сільськогосподарських підприємствах України поголів'я всіх видів птиці досягне 153019,1 тис. голів. Це в 1,4 рази більше ніж у 2017 році (рис. 3, табл. 3).

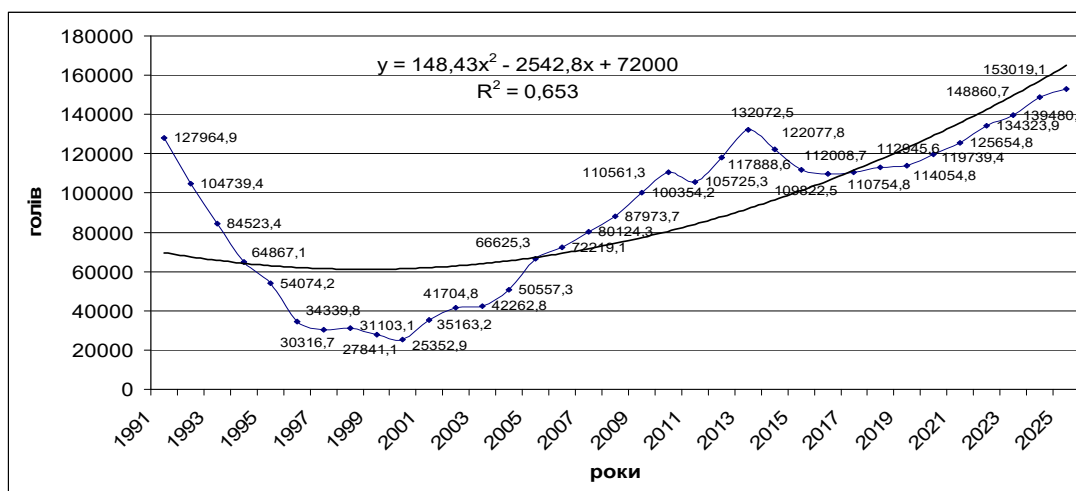

Рис. 3. Прогноз поголів'я птиці в сільськогосподарських підприємствах України, тис. голів з поліноміальною лінією тренду*

*Джерело: побудовано за даними (Stan tvarynnytstva v Ukraini u 2016 rotsi; Statystychni zbirnyk: Tvarynnytstvo Ukrainy za 2017 rik; Ostapchuk, 2018)

З метою мінімізації ризиків і використання можливостей для розвитку та збільшення поголів'я худоби та птиці в сільськогосподарських підприємствах України з виробництва м'яса внаслідок підписання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом необхідно реалізувати низку заходів державної аграрної політики, що не суперечитимуть принципам державної підтримки та регулювання аграрного ринку, передбачених угодою про асоціацію між Україною та ЄС, які забезпечать умови для підвищення конкурентоспроможності виробництва продукції. Зусилля слід сконцентрувати на:

- прискоренні процесу впровадження європейських та міжнародних стандартів безпеки та якості продуктів харчування (НАССР, ISO, EN, Кодексу Аліментаріус) у сфері агропромислового виробництва;
- розробленні системи моніторингу зовнішньоторговельних операцій з країнами ЄС як механізму оперативного реагування на кон'юнктурні зміни аграрного ринку.

Таблиця 3

Прогноз поголів'я худоби та птиці в сільськогосподарських підприємствах України*

Рік	Тварини, тис. гол.		
	ВРХ	Свині	Птиця
2018	1235,4	3722,6	112945,6
2019	1334,7	4021,9	114054,8
2020	1443,6	4235,8	119739,4
2021	1521,5	4403,9	125654,8
2022	1646,3	4519,6	134323,9
2023	1974,8	4698,5	139480,8
2024	2241,4	4883,9	148860,7
2025	2473,7	5011,2	153019,1

*Джерело: власні дослідження

Перетворення, що відбулися в сільському господарстві України негативно позначилися на м'ясному скотарстві. Найбільш раціональним шляхом виправлення ситуації є подальше підвищення концентрації виробництва за рахунок створення умов розвитку інтеграційних процесів в скотарстві та суміжних з ним виробництв, а також забезпечення державної підтримки і створення нормативно-правової бази. В Україні м'ясо яловичини переважно одержують за рахунок використання на забій поголів'я надремонтного молодняка та вибракуваного поголів'я дорослої худоби молочних і молочно-м'ясних порід.

За нашими розрахунками (поліноміальний тренд $y = 3,013x^2 - 134,03x + 1489,4$, коефіцієнти кореляції і детермінації (0,95734 і 0,9165 відповідно) виробництво яловичини і телятини в Україні в найближчі роки буде поступово збільшуватися, незважаючи на зменшення обсягів забою тварин через необхідність відновлення поголів'я стада (рис. 4, табл. 4).

На нашу думку, резервами збільшення обсягів виробництва яловичини є:

- поліпшення відтворення стада в скотарстві, зниження кількості ялових корів та загибелі тварин;
- доведення рівня забезпечення тварин якісними кормами до нормативно обґрунтованого показника;
- використання конкурентних переваг комплексної механізації і автоматизації виробничих процесів у галузі;
- поглиблення спеціалізації і концентрації виробництва;
- оптимізація розмірів утримуваного поголів'я молодняка великої рогатої худоби до раціональних науково обґрунтованих параметрів.

Багаторічний світовий і вітчизняний досвід організації виробництва яловичини свідчить, що запорукою

ефективного ведення галузі є вдаль поєднання наступного комплексу факторів:

- зональний підхід до розвитку цієї галузі, оскільки на ринку конкуренцію формує не так ціна, як собівартість виробництва одержуваної продукції;
- пріоритетний розвиток спеціалізованого м'ясного скотарства;
- використання збалансованих за всіма поживними речовинами і мікроелементами кормів разом із випасом великої рогатої худоби на пасовищах;

- ефективна державна фінансова підтримка виробництва м'яса великої рогатої худоби;
- селекційно-племінна робота.

Крім вище зазначеного, варто розуміти, що при обґрунтуванні перспектив розвитку галузі необхідно враховувати наявну кормову базу і можливості щодо раціонального використання природних кормових угідь та пасовищ.

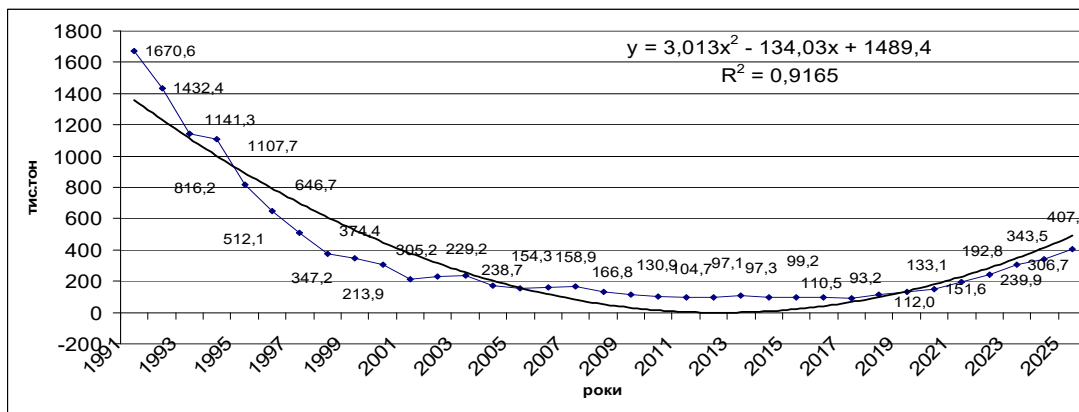

Рис. 4. Прогноз виробництва яловичини та телятини в сільськогосподарських підприємствах України, тис. тонн з поліноміальною лінією тренду*

*Джерело: побудовано за даними (Stan tvarynnytstva v Ukraini u 2016 rotsi; Statystychnyi zbirnyk: Tvarynnytstvo Ukrainy za 2017 rik; Ostapchuk, 2018)

З метою успішного розвитку м'ясного скотарства, враховуючи розмаїтість природно-кліматичних зон України, необхідно мати більше м'ясних порід, створити їх "ринки", що нараховували б не менше 15–20 м'ясних порід. Для кожної зони, навіть мікрозони, необхідно мати декілька м'ясних порід, які добре схрещуються між собою, а також із поголів'ям районуваних молочних порід. Природно-кліматичні умови України є сприятливими для створення розвинутої галузі м'ясного скотарства. Пасовища повинні бути невід'ємною складовою частиною галузі м'ясного скотарства. Для різних природно-кліматичних зон країни розроблені спеціальні технології створення й тривалого використання пасовищ на основі спеціально підібраних сортів трав.

Систематичне підвищення інтеграційних процесів є ключовим фактором для запобігання подальшого спаду виробництва продукції свинарства. Але можна побачити в умовах ринку, що ті форми господарювання, які склалися сьогодні, в більшості суперечать забезпеченню інтеграції та співробітництва. Таким чином, необхідний інший підхід у визначенні напрямів розвитку інтеграції, як одного з можливих шляхів підвищення економічної ефективності виробництва продукції свинарства на рівні підприємств. Механізм функціонування виробників свинини зумовлює необхідність розробки такого комплексного формування, яке зможе нарешті досягти ефективності не тільки у виробництві свинини, для забезпечення рівності фінансових і матеріальних потоків, а також буде працювати з соціальними проблемами на селі.

За рахунок використання сучасних технологій та підвищення інтенсифікації виробництва ми прогнозуємо, що у 2025 р. в сільськогосподарських підприємствах України буде вироблено 606,8 тис. тонн свинини, що на 50,1% більше обсягів 2017 р. (рис. 5, табл. 4). Проте, приділяючи увагу прогнозним обсягам виробництва свинини, слід враховувати, що аграрне виробництво в цілому і свинарство зокрема зорієнтовані на ринковий попит, тому його ефективність залежить від конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринках.

До першочергових концептуальних задач, які необхідно вирішити найближчим часом з метою відродження вітчизняної галузі свинарства і нарощування виробництва високоякісної свинини, слід віднести такі:

- покращити роботу по відтворенню поголів'я свиней. Вжити заходів до підвищення продуктивності маток. Із числа ремонтного молодняка більше залишити свинок для парування у безрозплідні, аби влітку більше одержати поросят для нарощування чисельності поголів'я свиней і збільшення обсягів реалізації свинини;
- забезпечити підвищення здавальної ваги свиней до рівня технологічних вимог (110–115 кг) і не допустити спаду темпів їх реалізації м'ясопереробним підприємствам. Укласти з переробниками довгострокові договори про терміни і обсяги поставки кондиційних свиней для забою та відпуску ціни, що гарантують рентабельне ведення галузі;
- зберегти племінну базу вітчизняного свинарства і матеріально зацікавити племінні господарства ви-

щувати високоякісний молодняк, з врахуванням сучасних методів його оцінки за фенотипом і генотипом, для ремонту масового свинарства з метою підвищення продуктивності товарних стад різних категорій господарств.

- провести організаторську роботу по зміцненню власної кормової бази, розширенню посівів фуражних зернових культур, укладанню угод на закупівлю зерна з урожаю попереднього року для повного забезпечення тваринництва кормами до врожаю наступного року.

- з метою ефективного використання зернофуражу налагодити його переробку для одержання повноцінних комбікормів з використанням вітамінно-

мінеральних та біологічного походження добавок вітчизняного виробництва.

- створити пільгові умови для роботи банківського капіталу в аграрному секторі економіки, а також розробити відповідний механізм з метою їх реалізації. Існуючі в даний період банківські структури не зацікавлені вкладати фінанси у сільськогосподарське виробництво, так як ефективність їх роботи при цьому занадто низька.

- на відгодівлі в усіх господарствах середньодобовий приріст молодняку повинен бути не 250–350 г, а межах 600–800 г. При такій продуктивності свинина завжди буде рентабельною і високоякісною.

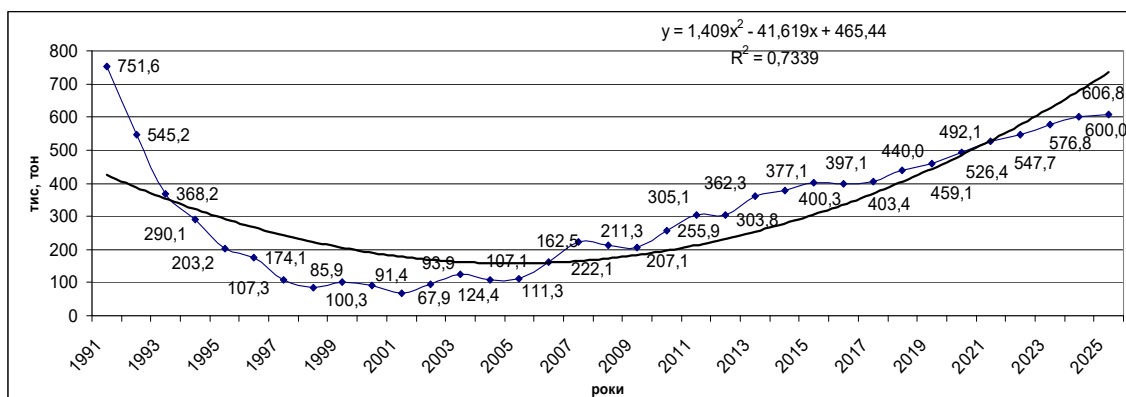

Рис. 5. Прогноз виробництва свинини в сільськогосподарських підприємствах України, тис. тонн з поліноміальною лінією тренду*

*Джерело: побудовано за даними (Stan tvarynnytstva v Ukraini u 2016 rotsi; Statystychni zbirnyk: Tvarynnytstvo Ukrainy za 2017 rik; Ostapchuk, 2018)

Цього можливо досягти тільки за рахунок повноцінної годівлі тварин всіх вікових груп, створення їм оптимальних умов утримання, а також використання сучасних селекційно-генетичних методів у племінній роботі при чистопородному розведенні, схрещуванні та гібридизації свиней.

В Україні спостерігається стрімкий розвиток галузі птахівництва, який полягає у збільшенні поголів'я птиці, обсягів виробництва м'яса та яєць, що можна пояснити у свою чергу зростанням попиту з боку населення та підприємств харчової промисловості у даному виді продукції через його відносну дешевизну порівняно з іншими видами м'яса. Галузь виявилася найбільш мобільною при трансформаційних зрушеннях і змогла швидко адаптувати ся до умов ринку.

Птахівництво розвивається на високотехнологічних підприємствах, які довели свою ефективність в умовах ринку, завдяки інноваційно інвестиційному підходу до виробництва. Вони збільшують випуск продукції і завдяки підвищенню продуктивності при одночасному зменшенні витрат кормів.

Підвищений попит на м'ясо птиці стимулює нарощування його обсягів на промисловій основі, насамперед виробництва бройлерів, як скороспілої та високопродуктивної птиці. За нашими розрахунками (поліноміальний тренд

$y = 2,1386x^2 - 19,579x + 144,8$, коефіцієнти кореляції і детермінації (0,985089 і 0,9704 відповідно) застосовуючи сучасні засоби механізації й автома-

тизації технологічних процесів при невеликих витратах праці і засобів з розрахунку на одиницю продукції товаровиробники зможуть виробити у 2025 р. 2270,5 тис. тонн м'яса птиці (рис. 6, табл. 4).

На нашу думку, найбільш раціональні організаційні напрями розвитку та ефективного ведення виробництва в сільськогосподарських птахівничих підприємствах України за умов ринкових відносин повинні ґрунтуватися на підходах кооперації, раціонального розміщення з урахуванням природнокліматичних умов, концентрації, інтеграції, внутрішньогосподарської спеціалізації, оптимізації та диверсифікації виробництва сільськогосподарських товаровиробників. Можливим варіантом розвитку є створення кластерів, як інтеграційних об'єднань (Myniv and Datsko, 2015).

Вільна торгівля з ЄС – це можливість для сільськогосподарських птахівничих підприємств: виходу на один з найбільших, найпотужніших та найбільш захищених ринків світу; вільної конкуренції на рівних умовах щодо нарощування обсягів експорту до одного з найважливіших торговельних партнерів України; збільшення кола потенційних споживачів української продукції; пошуку нових партнерів та диверсифікації своїх експортних потоків з метою мінімізації ризиків у разі неможливості доступу на ринки певних країн СНД; спрощення процесів залучення технологічних та інноваційних рішень, що реалізуються у країнах ЄС; зменшення нетарифних обмежень у торгівлі сільськогосподарською продукцією у рамках співробіт-

ництва, у сфері санітарних та фітосанітарних заходів; покращення доступу до якісної імпортової техніки, насіння, засобів захисту рослин тощо; збереження

суверенітету у визначенні та здійсненні зовнішньо-економічної політики (*Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy*).

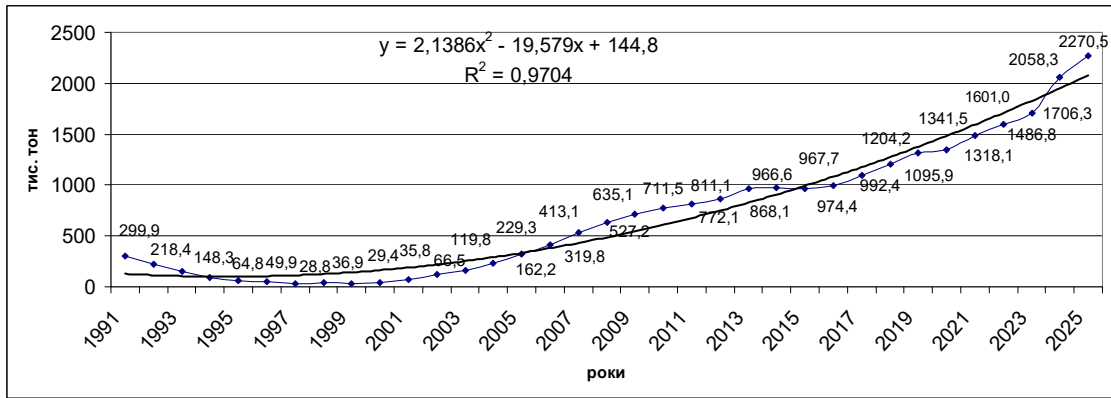

Рис. 6. Прогноз виробництва м'яса птиці в сільськогосподарських підприємствах України, тис. тонн з поліноміальною лінією тренду*

*Джерело: побудовано за даними (*Stan tvarynnytstva v Ukraini u 2016 rotsi; Statystychni zbiryk: Tvarynnytstvo Ukrainy za 2017 rik; Ostapchuk, 2018*)

Переваги інтеграції м'ясного птахівництва до Європейського Союзу, на нашу думку, переважають складні вимоги і обмеження та створюють додаткові стимули розвитку і удосконалення виробництва.

Соціально-економічні умови, що склалися за останні роки, ставлять перед м'ясопродуктовим комплексом завдання, вирішення яких зможе забезпечити внутрішню потребу у високоякісній м'ясній продукції, а також покращити її конкурентоспроможність і використання в якості додаткових джерел валютних надходжень до бюджету країни.

Таблиця 4

Перспективи виробництва м'яса в сільськогосподарських підприємствах України, тис. тонн*

Рік	Всього	в т. ч.:		
		яловичина	свинина	м'ясо птиці
2018	1756,2	112,0	440,0	1204,2
2019	1910,2	133,1	459,1	1318,1
2020	1985,2	151,6	492,1	1341,5
2021	2206,0	192,8	526,4	1486,8
2022	2388,6	239,9	547,7	1601,0
2023	2589,8	306,7	576,8	1706,3
2024	3001,8	343,5	600,0	2058,3
2025	3284,4	407,1	606,8	2270,5

*Джерело: власні дослідження

Для подальшого виходу української м'ясопродукції на європейські ринки виробникам м'яса необхідно завершити процедуру сертифікації виробництв для експорту в країни ЄС, щоб усунути перепони для розвитку експорту вітчизняної сільськогосподарської продукції на ринки ЄС, якими залишаються нетарифні бар'єри. Технічні, санітарні, фітосанітарні заходи, які застосовують країни ЄС для захисту своїх ринків, можуть стримувати нарощування експорту вітчизняної продукції в рамках виділених Україні квот. Подолання нетарифних бар'єрів для експорту в ЄС, як показав досвід виробників м'яса

птиці, вимагатиме спільних зусиль бізнесу та влади для модернізації виробництва, вдосконалення нормативної бази та проведення довготривалих переговорів і неодноразових інспекцій відповідних служб ЄС.

Висновки

Для забезпечення стрімкого розвитку сільськогосподарських підприємств м'ясопродуктового підкомплексу, подолання кризових явищ у тваринництві, збільшення обсягів виробництва м'яса та м'ясопродуктів, підвищення ефективності ведення бізнесу необхідно вжити дієвих заходів, які базуються на комплексному і інноваційному підході до їх розвитку. Необхідно вирішити питання підвищення інвестиційного потенціалу галузі, оновлення виробничої бази, будівництва, реконструкції й модернізації підприємств, освоєння нових ресурсозберігаючих і наукоємних технологій виробництва й переробки сировини, підвищенню продуктивності праці і зменшенню втрат продукції та непродуктивних витрат на її виробництво, зниження собівартості продукції; підвищення дисципліни виробництва і раціональної організації процесу праці, удосконалення механізму економічних відносин як на міжгалузевому, так і внутрішньогалузевому рівнях, які забезпечать дотримання закону вартості у формуванні цінової політики, враховують терміни обороту капіталу в галузях народного господарства при формуванні кредитної й податкової систем, екологічно безпечної утилізації відходів, а також якісного поліпшення кормової бази, розробки стандартів на продукцію, гармонізації законодавства у сфері ветеринарії з міжнародними нормами і правилами з урахуванням режиму максимального сприяння для експорту сировини та продуктів його переробки.

Дослідження конкурентоспроможності вітчизняних м'ясопродуктів в сільськогосподарських підприємствах у сучасних умовах поглиблення євроінтеграції показали, що зміцнення позицій вітчизняних товаровиробників можливе за умов розширення виробни-

цтва продукції. Очевидно, що конкурентні позиції вітчизняної м'ясної продукції як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках усе більшою мірою визначаються її якістю. З метою підсилення конкурентних переваг вітчизняної продукції та більш повного використання сприятливої кон'юктури світового ринку потрібно забезпечити якість і безпечність продукції відповідно до сучасних вимог. Для цього потрібно активізувати впровадження на підприємствах систем управління безпечністю і якістю продукції. Набуття Україною асоційованого членства в ЄС вимагатиме від неї обов'язкового дотримання стандартів якості і безпечності не лише продуктів харчування, а й технологій процесу в системі “виробництво-переробка-зберігання-споживання”, що є необхідною умовою цивілізованого розвитку будь-якої країни.

References

- Haidutskyi, P. (2013). *Ukraina – YeS: problemy intehratsii* [Elektronnyi resurs]. *Dzherelo tyzhnia – 7 chervnia 2013 roku*. Rezhym dostupu: <http://agroconf.org/content/gaydukiyukraina-es-problemy-integracii> (in Ukrainian).
- Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy: ofitsiyni veb-sait [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <http://www.me.gov.ua> (in Ukrainian).
- Myniv, R.M., & Datsko, O.B. (2015). *Efektivnist silskohospodarskykh pidpriemstv miasoproduktovoho pidkompleksu: teoriia, metodolohiia, praktyka*: [monohr.]. Lviv: Spolom (in Ukrainian).
- Otsinka perspektiv ta mozhlyvosti dlia ahropromyslovoho kompleksu Ukrainy vnaslidok pidpysannia Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Soiuzom. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <http://www.niss.gov.ua/articles/1633/> (in Ukrainian).
- Ostapchuk, Yu.M. (2018). *Silke gospodarstvo Ukrainy 2017*. Stat. zb. K.: DP “Informatsiino-analitychne ahentstvo” (in Ukrainian).
- Stan tvarynnytstva v Ukraini u 2016 rotsi. Stat. biul. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua> (in Ukrainian).
- Statystychnyi zbirnyk: Tvarynnytstvo Ukrainy za 2017 rik [za red. N. S. Vlasenko; vidp. za vyp. O. M. Prokopenko]. K. (Derzhstat Ukrainy) (in Ukrainian).